

ROMSKT HANTVERK

**Omslagsbild: Damo Kaldaras, romsk
hövding bärande sin hövdingakedja
(omkring 1900)**

**Text och idé: Erland Kaldaras
Foto: Jonas Lindberg
Grafisk bearbetning: Göran Lindberg
2017**

Förord

Romerna har sedan deras utvandring från Indien för över 1000 år sedan varit ett folk som fördrivits från plats till plats utan att riktigt få fäste i något land som romerna som grupp kunnat känna tillhörighet till. Trots att romerna levt i flera århundraden i de flesta av världens kontinenter lever majoriteten fortfarande under förhållanden som inte är hållbara.

Det som hållit samman romerna är främst deras gemensamma kultur och språk. Medan språket har utvecklats genom tiderna är har kulturen i dess form och struktur inte förändrats mycket. Kultur för romer är inte som ofta stereotyper visar enbart sång och dans, utan så mycket mer. Gemenskapen, att stödja varandra i svåra stunder, gästvänligheten och förmågan att bibehålla deras traditionella yrken har format de idag stora kända romska stammarna som än idag kan läsa folks framtid, förtenna en koppargryta, sälja en bil eller laga ett tak.

I Sverige har utvecklingen för romer gått snabbt, från 1960-talets demonstrationer för medborgerliga rättigheter med Katarina Taikon i spetsen till bofasthet och skolplikt för romska barn. I denna utveckling har en del av de traditionella yrken gått i graven.

Det romska hantverket som en gång i tiden var väsentlig för såväl svensk krigsmakt som för gemene svensk utövas inte längre. För de flesta är faktiskt det romska hantverket en dimridå med undantag för Rosa Taikon, 90 år som är den enda kända romska konstnären och silversmeden. Det började med hennes far, Johan Dimitri Taikon, som var silversmed och hans många bröder som var kopparslagare och förtennare. Att växa upp i den miljön har förmodligen gett Rosa sina allra första minnen och stora intresse för det romska hantverket.

Idag finns det en önskan från romernas om att revitalisera det romska hantverket, att återskapa det romska hantverkets forna glans samt att skapa förutsättningar för att låta nya krafter ge sitt perspektiv på vad romskt hantverk är idag. Genom att utbilda romska ungdomar till silver- och guldsmeder och synliggöra det befintliga romska hantverket på nationell och internationell nivå, tror vi på att det romska hantverket kommer att ges större utrymme och ökad status, inte bara för hantverket men även för romerna som grupp. I Sverige, i Europa och i världen.

I denna lilla informationsbroschyr har vi valt ut ett mindre antal exempel på hur romskt hantverk kan se ut och i vilka syften de använts. Vår ambition är att skapa en vandringsutställning med olika romska hantverk samt skapa förutsättningar för ett nytt romskt hantverk som blir tillgängligt för alla.

Erland Kalderas

**Hövdingakedja, förmodligen tillverkat i Ryssland/Finland 1850 – 1870.
Funnits i Sverige sedan ca 1880. Tillverkat i silver och guld, filigranarbete, vikt
ca 3 kg.**

En hövdingakedja bars endast av hövdingar, dvs. den äldsta (manliga) person som var överhuvud för klanen. Det fanns flera klaner och samtliga hövdingar bar sin hövdingakedja samt hövdingastav i samband med viktiga engagemang och ceremonier t.ex. bröllop, konfliktlösningar (kris) mm.

Samovar, förmodligen tillverkad i Ryssland 1800 – talets första hälft. Tillverkad i koppar och med tydlig förtenning inuti.

I en samovar kokade man vatten för te som dels var en dryck för att värma sig i tälten men även av mer social karaktär bland romer. Inuti finns rör för glödande kol som värmer upp vattnet.

Mindre samovar, komplett med sockerskål, mjölkkanne samt serveringsbricka i silver. Förmodligen tillverkad i Ryssland 1800 – talets andra hälft.

Samovaren har uttänkta detaljer för att kanalisera bort ånga samt för tömning av aska. Föremål som dessa var ofast beställningsuppdrag från välbeställda.

Ett par gräddkannor modell mindre i silver. Förmodligen tillverkade i Ryssland/
Finland 1800 – talets första hälft.

Hövdingabägare i silver, delvis tillverkat i Ryssland och Sverige 1850 - 1880. Handtag och lock defekt.

Hövdingen för klanen drack ur bägaren i samband med viktiga engagemang och ceremonier t.ex. bröllop, konfliktlösningar (kris) mm.

Brosch i guld. Del av bälte. Notera hålen i vardera hörn. Tillverkad i Sverige 1900 – talets första hälft.

Det var inte ovanligt att delar bröts av eller tillverkades på sådant sätt att de med enkel metod kunde skiljas från det ursprungliga smycket.

**Ett par hårsmucken i guld. Förmodligen tillverkade i Ryssland/Finland
1800 – talets första hälft.**

Kvinnor bar dessa hårsmucken för att hålla huvudduken (diklo) på plats.

Brosch i guld med camé. Tillverkad i Sverige 1900 – talets andra hälft.

Ett par örhängen i guld filigranarbete. Förmodligen tillverkade i Sverige tidigt 1900 - tal.

Ett par örhängen i guld. Förmodligen tillverkade i Sverige 1940 – 1950.

Ett par örhängen i guld. Förmodligen tillverkade i Sverige 1930 – 1940.

Ett par örhängen i guld med mynt Sverige och Österrike. Förmodligen tillverkade i Sverige 1920 – 1930.

5 guldmynt Österrike. Hål för genomträdning av band.

Ofta gjordes hål i myntet för att lätt trä dem på ett tunnare tygband eller för användning i hårflätor. Mynten smältes även för att tillverka smycken.

Bälte i guld. Förmodligen tillverkad i Sverige 1920 – 1930.

Bälte i silver, förmodligen tillverkad i Sverige 1880 – 1890. Silvermynt från lokal kennelklubb.

Notera avklippta silvermynt. Användes som betalning i olika transaktioner.

Ett par armband med relief i guld. Förmodligen tillverkade i Sverige under 1900 – talets första hälft.

Broschyren är framtagen av Romska Kulturcentret i Malmö med stöd av Nämnden för hemslöjdsfrågor.

**NÄMNDEN FÖR
HEMSLÖJDSFRÅGOR**